

24 Nisan 2015 İçin Bir Öneri

24 Nisan *2015* İçin Bir Öneri[1]

24 Nisan *1915* tarihi, Ermenilerin bazı ileri gelenleri ve aydınlarının tutuklanarak, sonrasında çoğunun yok edilmesi nedeniyle soykırımın başlangıcı olarak kabul edilir.

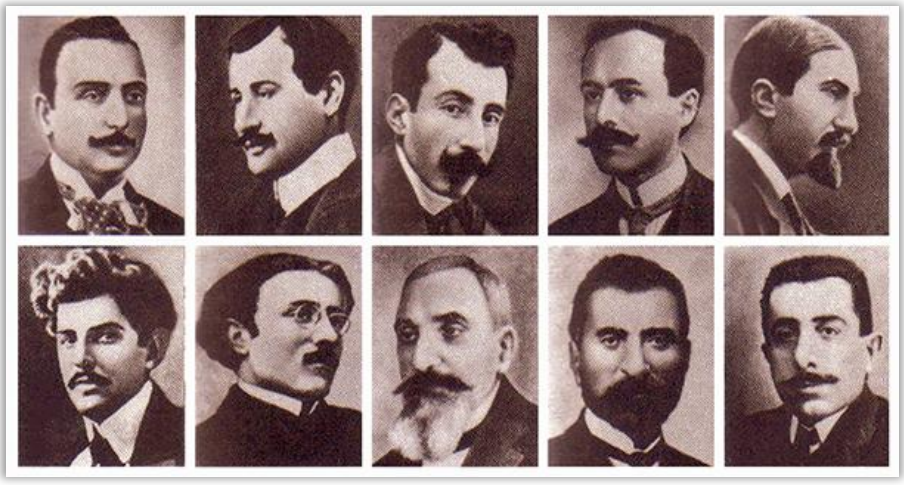

24 Nisan *1915*'te Tutuklanan Ermeni İleri Gelenlerinden Bazıları

Ermeni (büyük) soykırımının üzerinden *100* yıl geçmiş olacak *2015*'te. Büyük soykırım diyorum çünkü aslında *1800*'lerin sonunda başlamış ve Erzurum *(1895)*, Adana *(1909)* gibi bazı yerlerde de bir ölçüde işe koyulmuştu soykırımcılar. Ama *1915*'teki vahşete ulaşamamışlardı. Çünkü o dönemde, Osmanlı sınırlarındaki tüm gayrimüslim azınlıklara yönelik topyekun bir saldırı işlerliğe konmuştu. Ermeni soykırımının (bir biçimde) ilk sırada telaffuz edilmesi öteki halklara/inanç gruplarına yapılanları önemsizleştirmemeli.

Türkiye'nin resmi olarak bu soykırımı tanıması ve sonraki gerekli prosedürü takip etmesi beklenmektedir haliyle. Kuşkusuz bu çok önemli

[1] Bu yazı ilk olarak *2014* yılının son aylarında yayınlandı.

ve gereklidir. Muhtemelen de bir biçimde bu kabul edilecektir. *2015*'te olmasa da sonsuza kadar sürmeyecektir.

Erzurum, *1895*

Adana, *1909*

Ama yine muhtemelen bu kabul etme, bir gerçeklikten çok lütuf[2] havasına sokulmaya çalışılacaktır. Çünkü devletin geleneğine başka türlüsü uymazdı.

Burada akla gelen başka bir soru var. Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılmayan ve hatta bu soykırımdan dolayı, başta soykırımın sorumlusu *İçişleri Bakanı Talat Paşa (1874-1921)* olmak üzere birçok kişi yargılanmış ve çeşitli cezalar almışlardı. İyi de kendisiyle ilgisi olmayan, başka bir devletin yaptığı ve kabullendiği bu vahşeti Türkiye Cumhuriyeti neden kabul etmekte bu denli zorlanıyor. Öyle ya Türkiye'yi kuranlar zaten hem işgal kuvvetlerine hem de Osmanlı idaresine karşı mücadele etmemişler miydi? Son Osmanlı padişahına ve yönetimine göre *Mustafa Kemal (1881-1938)* ile arkadaşları vatan haini değiller miydi?

Talat Paşa

Mustafa Kemal

İşte zurnanın tuhaf sesler çıkardığı yer de burasıdır. Çünkü *Kurtuluş Savaşı* olarak *90* yıldır anlatılan ve topluma empoze edilen savaş, aslında ve bir biçimde *1915*'in devamıydı. *1915*'te bir buçuk milyon insanın yok edilmesiyle doruğuna ulaşan bu iş bitmemişti tabii ki. Kısa bir moladan sonra -ki bu süreçte *Talat Paşa* ve bazıları yargılandı-, yani *1919*'dan itibaren her nasılsa Anadolu ve Trakya'da kalabilmiş öteki gayrimüslimlerin boğazlanmasına devam edildi. Yani görev sürdü ve *1923*'teki ilk etabın sonuna kadar devam etti. Tabii *1930*'lar, *1938*'ler, *1950*'ler ve *1960*'lar gibi sonrası da var. Ama şimdilik asıl konumuz bunlar değil. Durup dururken ve eğlence olsun diye bu kadar insan yok edilmedi

[2] Devlet geleneğinin bu yönü için »Ne Yapmalı veya Sivil İtaatsizlik Üzerine« başlıklı yazı incelenebilir.

haliyle. *Topal Osman (1883-1923)* gibi bunu kendisine artık eğlence eden birçok katil de olmasına karşın, asıl sorun gayrimüslimlerin mal varlığının el değiştirmesiydi. Bu süreçte çok büyük bir sermayenin yeni sahipleri tarafından kurulan yeni Türkiye aynı zamanda en büyük açmazını da bağrında taşıdı/taşımaktadır. Bundan dolayı Türkiye'nin bugünkü yöneticileri de öncekiler gibi soykırım gerçeğini kabul etmeyeceklerdir. Çünkü artık bu kabul, kabul edildiği yerde kalmayacaktır. Birileri bunca malın mülkün şimdi kim(ler)in elinde olduğunu soracaktır. Kimbilir belki *Talat Paşa*'nın tüm bölgelerde ısrarla tutturduğu ve büyük bir ihtimalle halen devlet arşivlerinde bulunan evraklar sorulmaya, kurcalanmaya başlanacaktır.

Topal Osman

Bunlar haliyle devletin (de) içinden çıkması gereken sorunlardır. Ama bu sorular artık daha sivil boyutlarda sorulmaktadır, sorulmaya devam edecektir.

Bütün bunların dışında sadece ve sadece bu denli vahşete maruz kalmış bir halkın ardından insani görev olarak yapılabilecek bir şeyler olmalıdır. Yazmalar, belgelemeler, anmalar, hatıralar ve başka birçok şey yapılabilir, yapılıyor.

Benim aklıma gelen ise Nazi dönemindeki soykırımın ana hedefi olan Yahudileri (ve başka grupları) yad etmek için bugün Almanya başta olmak üzere tüm Avrupa'da yapılanlardır. Çünkü buradaki asıl meselelerden biri yad etmek ise, öteki de bu ve benzeri vahşetlerin tekrar etmemesine dikkat çekmedir. Geçmiş ders almanın anlamı da geleceğe yön verebilmesiyle anlam bulur.

Göründüğü kadarıyla toplumun büyük bir bölümü geleceğe ilişkin düşünmek yerine geçmişi unutmayı tercih etmektedir. Kuşkusuz bu türden huzursuzluk verici geçmişi unutmak ve unutulmasını sağlamak çok kişinin işine gelmektedir.

Evet, bu kadar rahatlık yeter herkese. Madem bu rahatlık düşündürmeye yetmiyor, o halde bir biçimde rahatsızlık vermeli insanlara. Bu rahatsızlık Almanya'da[3] (birçok başka şeyin yanında) şöyle verilmektedir: Soykırımı hatırlatmak amacıyla evlerin önündeki kaldırıma, çoğunlukla Yahudilerin olmak üzere orada yaşamış ve bir biçimde Nazilerin kurbanı (örneğin Romalar) olanların isimleri, doğum ve ölüm tarihleri,

[3] Bu proje Almanya'da başlatılmasına ve ağırlıkla Almanya'da yürütülmesine rağmen Avrupa'nın birçok ülkesinde de hayata geçmektedir. Şu ana kadar tüm Avrupa'da yaklaşık *45.000* 'Stolperstein' yerleştirilmiştir.
Günter Demnig adlı sanatçının başlattığı bu projeye ilişkin web sayfasında ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. www.stolpersteine.eu (Sitenin dili şimdilik sadece Almanca ve İngilizcedir.)

nerede ve nasıl öldürüldüklerine ilişkin bilgilerin bulunduğu pirinç levhalar/kaldırım taşları yerleştirilmektedir.

Kare bir kaldırım taşı ölçülerinde[4] ve adı 'Stolperstein' olan bu levhaların amacı da adıyla özdeştir. 'Stolperstein' *ayağa takılan taş* ya da *tökezleten taş* anlamına gelmektedir.

Bu aslında iyi bir emsal teşkil edebilir Türkiye'de yaşananlara. Böylelikle sadece bilinen ve tespit edilen değil vicdanıyla hesaplaşabilecek birçok insanın da bazı şeyleri hatırlamasına veya en azından bazı soru işaretlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olabilir. Belki vicdanında ve gözünde bir dikene dönüşebilir. Gelin biz de 'tökezleten taş' yerine 'vicdan taşı' ya da 'vicdan dikeni' diyelim. Ya da herkes kendine göre bir isim, bir kavram düşünsün.

Stolpersteine (Tökezletme Taşları)

Almanya'da bir sokakta bulunan bu tür örneklerden birisi şöyledir:

Bunlara ilişkin şu bilgiler bulunmaktadır:

Burada *1895* doğumlu *Leo Marx* yaşıyordu. *1942*'de Riga toplama kampına gönderildi. *1942*'de katledildi.	Burada *1901* doğumlu *Else Marx* yaşıyordu. *1942*'de Riga toplama kampına gönderildi. *1944*'te Stutthof toplama kampında katledildi.
Burada *1927* doğumlu *Ruht Marx* yaşıyordu. *1943*'te Sobibor toplama kampına gönderildi. *1943*'te katledildi.	Burada *1931* doğumlu *Gerda Marx* yaşıyordu. *1943*'te Sobibor toplama kampına gönderildi. *1943*'te katledildi.

Anlaşılacağı gibi *2* çocuklu bir aile yok edilmiş. Çocukların biri *16*, öteki *12* yaşında.

Almanca 'deportieren' kelimesinin karşılığı *sürgün*dür. Sürgün edilen insanlar genellikle birbirinden ayrılarak ya götürüldükleri yerde ya da başka bir toplama kampına aktarılarak orada öldürülmekteydi.[5] Dikkat

[4] Tam ölçüler: *96x96x100* mm.

[5] Bu toplama kamplarını çoğu sadece öldürme amaçlı değildi. İlk anlamda sürgün edilen insanlar ölümüne çalıştırılırdı. Zaten birçoğu bu zoraki çalıştırma sırasında hayatını kaybederdi. (Bu durum Ermeni soykırımı sürecinde de aynen böyle işlemişti. Bu konuyu başka bir zaman ayrıntılı ele alacağım.) Savaşın ilk yıllarında bu yöntem ağırlıktaydı. Daha sonra, öldürme işlemleri tam bir endüstri haline getirilince işleri bit(iril)enler asıl yok etme kamplarına (Vernichtungslager) gönderilmekteydi. Almanya'nın değişik yerlerinde *30* kadar ana toplama ve yok etme kampı bulunmaktaydı.

edilirse kadın ve erkek birbirinden ayrıldığı gibi çocukların da daha başka bir yere götürüldükleri görülecektir. Çünkü savaşın ortalarına doğru artık öldürmek tümüyle bir sanayi sektörüne dönüşmüş, en hızlı ve en az artık bırakarak öldürmek için sanayi geliştirilmişti.

Osmanlı döneminden itibaren soykırım (veya devamı uygulama) anlamında herhangi bir biçimde öldürülen insanların yaşadığı yerlerde böylesi işaretler konabilir. Böylelikle hem o insanlara ilişkin bir hatır(latm)a, hem de belki canları alınan bu insanların mallarının da nerelere gittiğine ilişkin soru işareti yaratmaya yardımcı olabilir.

Tabii sadece öldürülenler değil, yerinden yurdundan edilen insanlar için de aynı işaretler konmalı ve biliniyorsa akıbetleri belirtilmelidir.

Dersim, *1938*

Maraş, *1978*

Çorum, *1980*

Sonra da bu süreç daha genişletilip güncelleştirilir. Dersim'den tutun da Maraş'a, Çorum'a, Sivas'a, oradan *12* Eylüle, oradan Kürdistan'da kaybedilen binlerce insana kadar, daha çok iş var.

Ancak Auschwitz-Birkenau başta olmak üzere bunların beş tanesi (tümü şu anki Polonya sınırları içindedir) bütünüyle yok etme amaçlıydı.